

अपंग व्यक्ती (समानसंधी, संपूर्ण सहभाग व हक्काचे संरक्षण) अधिनियम १९९५ नुसार सार्वजनिक बांधकाम विभागातील विद्युत संघटनेतील गट “अ” , गट “ब”, गट “क” आणि गट “ड” मधील पदावर शारीरिक दृष्ट्या अपंगासाठी आरक्षण ठेवणे /सूट देणेबाबत.

आधीच्या शासन निर्णयात सुधारणा करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
शासन निर्णय क्र.अपंग-२००४/प्र.क्र.३३२/सेवा -३,
मंत्रालय,मुंबई ४०० ०३२,
दिनांक :-१९/७/२००८.

- वाचा-
- १) अपंग व्यक्ती (समानसंधी, संपूर्ण सहभाग व हक्काचे संरक्षण*) अधिनियम, १९९५.
  - २) शासन परिपत्रक, सा.प्र.विभाग,क्रमांक एसआरव्ही १०९८/प्र.क्र.१२/१६ अ, दिनांक २/५/१९९८.
  - ३) शासन निर्णय, सा. बां.विभाग, क्रमांक-आरक्षण १०९७/प्र.क्र.२३५/सेवा-३ दिनांक १८/८/१९९८.
  - ४) शासन परिपत्रक सा.प्र.विभाग, क्रमांक-अपंग १००१/६१/ प्र.क्र. ३६/२००२/ १६ अ, दिनांक १०/५/२००२.
  - ५) शासन निर्णय, सा. बां.विभाग, क्रमांक-अपंग २००४/प्र.क्र.३३२/सेवा-३, दिनांक २०/१०/२००४.

प्रस्तावना-

अपंग व्यक्ती (समानसंधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ नुसार सा. बां. विभागाच्या विद्युत संघटनेतील गट-“अ” आणि गट-“ब” संवर्गाच्या पदांची कर्तव्ये व जबाबदा-या लक्षात घेवून ती पदे वरील क्र. (३) येथील दि.१८/८/९८च्या शासन निर्णयानुसार अपंग आरक्षणातून वगळण्यात आली होती त्यानंतर वरील क्र.(४) येथील शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, दि.१०/५/२००२ मधील मार्गदर्शक सूचनांचा विचार करून विद्युत संघटनेतील पदांचा आढावा घेण्यात आला व गट “अ”, गट “ब”, गट “क” आणि गट-“ड” मधील काही पदांकरिता वरील क्र. (५) येथील दि.२०/१०/२००४ च्या शासन निर्णयान्वये अपंगासाठी आरक्षण विहित करण्यात आले. मा. उच्च न्यायालयाने याचिका क्र.१२९/०३ च्या सुनावणी प्रसंगी, अपंगासाठी सुयोग्य पदे निश्चित करण्याकरिता तज्ञ समितीची पुनर्रचना करावी

व या पुनर्रचित तज्ञ समितीने, अपंगासाठी सुयोग्य पदे निश्चित करण्याकरिता सर्व शासन निर्णयांचे पुनर्विलोकन करून त्यातील त्रुटी दूर करून सुधारित शासन निर्णय काढण्याकरिता, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांना सूचित केले. त्याप्रमाणे सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने तज्ञ समितीची पुनर्रचना केली. पुनर्रचित तज्ञ समितीने, अपंग आरक्षणासंदर्भातील आधीच्या शासन निर्णयात सुधारणा करण्याबाबत सर्व विभागांना सूचित केले. पुनर्रचित तज्ञ समितीने सा. बां. विभागाच्या अपंग आरक्षणासंदर्भात वरील क्र. (५) येथील दि.२०/१०/२००४ च्या शासन निर्णयात सुधारणा सुचविल्या व सुधारित शासन निर्णय निर्गमित करण्याचे निदेश दिले. त्यानुसार सदर शासन निर्णया मध्ये बदल/सुधारणा करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. यासंदर्भात शासनाने आता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय-

अपंग आरक्षणासंदर्भातील शासन निर्णय, सा. बां. विभाग, क्रमांक-अपंग २००४/ प्र.क्र.३३२/सेवा-३, दि.२०/१०/२००४ मधील परिच्छेद-१ मध्ये अपंगव्यक्ती (समानसंधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम १९९५ च्या कलम ३३ नुसार अपंगाचे तीन प्रवर्ग व अपंगाची टक्केवारी खालीलप्रमाणे देण्यात आली आहे:-

१) अंध/अल्पदृष्टी (दृष्टीहीनता)	- १ %
२) बहिरेपणा	- १ %
३) अस्थिव्यंग किंवा मंदमती	१ %

एकूण आरक्षण - ३ %

आता, वरील अनुक्रमांक १ व ३ मध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहेत :-

१) अंध/ अल्पदृष्टी /मंददृष्टी	- १ %
२) बहिरेपणा	- १ %
३) अस्थिव्यंग तथा सेरेब्रल पाल्सी	- १ %
- वा बहुविकलांगता.

एकूण आरक्षण - ३ %

२. शासन निर्णय, सा. बां. विभाग, दि.२०/१०/२००४ सोबतच्या परिशिष्ट “क्ष” मध्ये विद्युत संघटनेतील अपंग आरक्षणासंदर्भातील गट “अ”, गट “ब”, गट “क” आणि गट “ड” मधील पदांची नावे, शारिरीक पात्रतेचे निकष व अपंगत्वाचा पात्र प्रकार / प्रमाण दर्शविणारे विवरण देण्यात आले आहे. आता, त्यातील नमूद पदांसाठी शारिरीक पात्रतेच्या निकषात/अपंगत्वाच्या पात्र प्रकारात /प्रमाणात तज्ञ समितीच्या सल्ल्याने

सुधारणा करण्यात येत असून गट “अ”, गट “ब”, गट “क” आणि गट “ड” मधील पदांसाठी अपंग आरक्षण, शारिरिक पात्रतेचे निकष, अपंगत्वाचा पात्र प्रकार दर्शविणारे सुधारित विवरण परिशिष्ट “क्ष” म्हणून या शासन निर्णयासोबत जोडण्यात येत आहे. शासन निर्णय, सा. बां. विभाग, दि.२०/१०/२००४ सोबतचे परिशिष्ट “क्ष” रद्द समजण्यात यावे.

३. अपंग व्यक्ती (समानसंधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम १९९५ नुसार असणाऱ्या महत्वाच्या शब्दांच्या व्याख्या सोबतच्या परिशिष्ट “य” मध्ये देण्यात आल्या आहेत.

४. अपंग आरक्षणासंदर्भातील शासन निर्णय, सा. बां. विभाग, दि.२०/१०/२००४ च्या परिच्छेद ५ मधील सूचना/तरतूदी जशाच्या तशा लागू रहातील.

५. सदर शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग आणि पुनर्रचित तज्ञ समिती यांच्याशी सल्ला मसलत करून त्यांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. प्रस्तुत शासन निर्णय आदेशाच्या दिनांकापासून अमलात येत आहे.

७. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या संकेतस्थळ (Website – www.maharashtra.gov.in) वर प्रसिध्द करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक -**20080722113950001** असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

सहपत्र- परिशिष्ट “क्ष” व “य”

(बी. डी. देशमुख)
उपसचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत सहपत्रासह,/

- मा.राज्यपाल यांचे सचिव,
- मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव,
- मा.उपमुख्यमंत्री, यांचे स्वीय सहायक,
- मा.मंत्री/ मा.राज्यमंत्री, सार्वजनिक बांधकाम यांचे स्वीय सहायक,
- सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
- निबंधक, लोक आयुक्त व उप लोकआयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
- निबंधक, उच्च न्यायालय (अपीलेट साईड) मुंबई,
- प्रोथोनोटरी अँड सिनिअर मास्टर, उच्च न्यायालय, मुंबई,
- महालेखापाल - १ (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षा) मुंबई,
- महालेखापाल - २ (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षा) नागपूर,

कृ.मा.प.

अधिदान व लेखाअधिकारी, मुंबई,
निवासी लेखापरिक्षा अधिकारी, मुंबई,
सेवायोजन संचालनालय, मुंबई,
सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सामाजिक न्याय, व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
अन्य सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या आधिपत्याखालील सर्व मुख्य अभियंता
मुख्यवास्तुशास्त्रज्ञ, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
उपमुख्य वास्तुशास्त्रज्ञ, मुंबई/पुणे/औरंगाबाद/नागपूर,
सर्व अधिक्षक अभियंते,
किनारी अभियंता, मुंबई,
सर्व कार्यकारी अभियंते,
संचालक, उपवने व उद्याने, मुंबई,
संचालक, बी,डी,डी.चाळी, वरळी, मुंबई
प्रशासकीय अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ मर्यादित मुंबई,
सर्व अधिकारी/कार्यासने, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
संगणक कक्ष, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
कार्यासन (सेवा ३) सा. बां. विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.(निवडनस्तीसाठी),
स्वतंत्र पत्राद्वारे.

परिशिष्ट "क्ष"

(शासन निर्णय, सा. बां. विभाग क्रमांक-अपंग २००४/प्र.क्र.३३२/सेवा-३, दि.१९/७/२००८ सोबतचे परिशिष्ट).

सा. बां. विभागातील गट "अ", "ब", गट "क" आणि गट "ड" मधील पदावरील सरळसेवा भरतीमध्ये, अपंग आरक्षणासंदर्भातील शारिरिक पात्रतेचे निकष व अपंगत्वाचा पात्र प्रकार/प्रमाण दर्शविणारे विवरणपत्र.

गट "अ" (तांत्रिक)

अ.क्र.	पद	अपंगत्वाचा पात्र प्रकार/प्रमाण (किमान ४०%)			सरळसेवा भरतीमध्ये आरक्षणाचे प्रमाण
		अंध/अल्पदृष्टी /मंददृष्टी	बहिरेपणा	अस्थिव्यंग तथा सेरेब्रल पाल्सी वा बहुविकलांगता	
१	अधीक्षक अभियंता (विद्युत)	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
२	कार्यकारी अभियंता (विद्युत)	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
३	उप अभियंता (विद्युत)	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
४	विद्युत निरीक्षक	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
५	सहाय्यक विद्युत निरीक्षक	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
६	उदवाहन निरीक्षक	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
७	सहाय्यक विद्युत निरीक्षक (उदवाहन)	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%

गट "ब" (तांत्रिक)

अ.क्र.	पद	अपंगत्वाचा पात्र प्रकार/प्रमाण (किमान ४०%)			सरळसेवा भरतीमध्ये आरक्षणाचे प्रमाण
		अंध/अल्पदृष्टी / मंददृष्टी	बहिरेपणा	अस्थिव्यंग तथा सेरेब्रल पाल्सी वा बहुविकलांगता	
१	सहाय्यक अभियंता - श्रेणी-२ (विद्युत)	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%

गट “ब” (तांत्रिक) (अराजपत्रित)

अ.क्र.	पद	अपंगत्वाचा पात्र प्रकार/प्रमाण (किमान ४०%)			सरळसेवा भरतीमध्ये आरक्षणाचे प्रमाण
		अंध/अल्पदृष्टी / मंददृष्टी	बहिरेपणा	अस्थिव्यंग तथा सिरेब्रल पाल्सी वा बहुविकलांगता	
१	कनिष्ठ अभियंता (विद्युत)	पात्र(P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १ %

गट “क” (तांत्रिक)

अ.क्र.	पद	अपंगत्वाचा पात्र प्रकार/प्रमाण (किमान ४०%)			सरळसेवा भरतीमध्ये आरक्षणाचे प्रमाण
		अंध/अल्पदृष्टी / मंददृष्टी	बहिरेपणा	अस्थिव्यंग तथा सिरेब्रल पाल्सी वा बहुविकलांगता	
१	विद्युत जोडारी (Electrical Fitter)	अपात्र	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
२	तारतंत्री (Wireman)	अपात्र	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
३	पंप चालक (Pump Operator)	पात्र (P.S.) (L.V.)	पात्र (D.)	पात्र (O.L.) (O.A.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%

गट “ड” (तांत्रिक)

अ.क्र.	पद	अपंगत्वाचा पात्र प्रकार/प्रमाण (किमान ४०%)			सरळसेवा भरतीमध्ये आरक्षणाचे प्रमाण
		अंध/अल्पदृष्टी / मंददृष्टी	बहिरेपणा	अस्थिव्यंग तथा सिरेब्रल पाल्सी वा बहुविकलांगता	
१	उदवाहन चालक (Liftman)	पात्र (P.S.) (L.V.)	पात्र (D.)	पात्र (O.A.) (B.L.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%
२	पंप परिचर (Pump Attendent)	पात्र (P.S.)	पात्र (P.D.)	पात्र (O.L.)	प्रत्येक प्रवर्गात १%

- टीप -** **P. S.** :- Partially sighted (अल्पदृष्टी व्यक्ती)
P. D. :- Partially Deaf (अल्पबहिरी व्यक्ती)
O. L. :- One leg affected (एका पायाने अधू व्यक्ती)
L. V. :- Low vision (लघु/मंद दृष्टी)
O. A. :- One arm affected (R and / or L) (एका हाताने अधू व्यक्ती)
B.L. :- Both Leg affected but not arms (दोन्ही पायाने अधू परंतु हात सुस्थितीत व्यक्ती)
D. :- Deaf (बहिरी व्यक्ती)

परिशिष्ट "य"

(शासन निर्णय, सा. बां. विभाग क्रमांक-अपंग-२००४/प्र.क्र.३३२/सेवा-३,
दि. १९/७/२००८ सोबतचे परिशिष्ट)

अपंग व्यक्ति (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ नुसार
महत्वाच्या शब्दांच्या व्याख्या.

---

1) **Blindness:-** Blindness refers to a condition where a person suffers from any of the following conditions namely :-

- i) total absence of sight ; or
- ii) visual acuity not exceeding 6/60 or 20/200 (snellen) in the better eye with correcting lenses : or
- iii) limitation of the field of vision subtending an angle of 20 degree or worse;

2) **disability :-** "disability" means:-

- i) blindness;
- ii) low vision;
- iii) leprosy-cured;
- iv) hearing impairment;
- v) locomotor disability;
- vi) mental retardation;
- vii) mental illness;

3) **hearing impairment:-** "hearing impairment" means loss of sixty decibels or more in the better year in the conversational range of frequencies ;

4) **leprosy cured person :-** "leprosy cured person" means any person who has been cured of leprosy but is suffering from-

- i) loss of sensation in hands or feet as well as loss of sensation and paresis in the eye and eye-lid but with no manifest deformity;
- ii) manifest deformity and paresis but having sufficient mobility in their hands and feet to enable them to engage in normal economic activity;
- iii) extreme physical deformity as well as advanced age which prevents him from undertaking any gainful occupation, and the expression "leprosy cured" shall be construed accordingly;

5) **locomotor disability :-** "locomotor disability" means disability of the bones, joints or muscles leading to substantial restriction of the movement of the limbs or any form of cerebral palsy;

6) **mental illness** :- “mental illness” means any mental disorder other than mental retardation;

7) **Person with disability** :- “Person with disability” means a person suffering from not less than forty percent of any disability as certified by a medical authority;

8) **Person with low vision** :- “Person with low vision” means a person with impairment of visual functioning even after treatment or standard refractive correction but who uses or is potentially capable of using vision for the planning or execution of a task with appropriate assistive device;

9) **Cerebral Palsy** :- “Cerebral Palsy” means a group of non – progressive conditions of a person characterised by abnormal motor control posture resulting from brain insult or injuries occurring in the pre-natal, peri-natal or infant period of development.
